

Jakub Žytek, *Iatromathematika v raně novověkém lékařském diskursu: české země do roku 1620*. Praha 2021. 330 stran. Disertační práce, 1. LF UK, Ústav dějin lékařství a cizích jazyků.

Raně novověká iatromathematika neboli astrologická medicína neznamená pro řadu historiků nic nežli abstraktní pojem. Důvodem jsou především naše nedostatečné znalosti této specifické disciplíny; studiu iatromathematiky se u nás dosud žádný odborník blíže a systematicky nevěnoval. Tento neutěšený stav se stal pro autora disertace jednou z hlavních pohnutek pro volbu tématu, jak sám v úvodu práce uvádí. Autorovým cílem tedy bylo co nejkomplexněji představit tuto nauku široké vědecké obci a co nejadekvátněji zhodnotit její postavení a úlohu v kontextu dobové medicíny.

Struktura práce je koncipována velmi dobře. Po povinném úvodu (s. 11-14) se autor věnuje metodologickým problémům a již zde přichází s řadou originálních otázek a tezí, jež stojí za povšimnutí (s. 15-29). Následující část seznamuje čtenáře se základními pojmy z evropské astrologie a iatromathematiky, vznikem a vývojem těchto disciplín od antiky do konce středověku (s. 30-66). Do takto vymezeného kontextového rámce zasadil autor čtvrtou kapitolu, v níž diachronně zmapoval tradici astrologické medicíny ve středověkých pramenech českého původu (s. 67-98). Je nutné ocenit, že neopomněl přihlédnout i k domácím textům psaným ve druhém zemském jazyce, tedy němčině, a v samostatné podkapitole (s. 96-98) zhodnotil jejich přínos. Pátá kapitola (s. 99-124) shrnuje raně novověké astrologicko-lékařské koncepty nejvýznamnějších evropských lékařů, teologů a filozofů a zároveň „připravuje půdu“ pro následující stěžejní studie o raně novověké iatromathematice v našich zemích. Autor rozdělil sledované období na dvě kapitoly, z nichž první zkoumá raně novověkou iatromathematiku a její představitele od roku 1491 do roku 1550 (s. 125-204), druhá pak od 2. poloviny 16. století do roku 1620 (s. 205-309). Tyto kapitoly jsou členěny do podkapitol nazvaných obvykle podle osobnosti, jejímuž dílu jsou věnovány. Zde jsou analyzovány a interpretovány spisy, v nichž iatromathematika zanechala svou stopu: dobové pranostiky, flebotomické příručky, hvězdářské kalendáře, traktáty o moru a regimenty zdraví. Nejzajímavější poznatky a výsledky svého studia shrnul autor v „Závěru“ (s. 310-16). Netřeba dodávat, že nechybí seznam pramenů a literatury, který čítá úctyhodných 26 stran.

Práce má výbornou grafickou podobu, estetickou úpravu a především - ač napsána odborným jazykem - je čtivá. Lepší pochopení leckdy složitých odborných výkladů usnadňují čtenáři konkrétní příklady v textu, schematické tabulky i ilustrace. Nelze nepochválit vysokou uměleckou úroveň přeložených latinských veršů. Nedostatky v českém textu jsou zcela nevýznamné a snadno odstranitelné (např. souvětí ze s. 100 „... amulety s bezoárovým kamenem... s pomocí těchto

prstenů...“, nebo ze s. 64, kde není zcela jasné, zda adj. „kvalitativního“ patří k „mechanismu“ či následujícímu subst., apod.) Drobné chyby se objevily v některých citacích v německém jazyce, který doktorandu nepřirostl k srdci tolik jako čeština, latina či angličtina (např. s. 18. „wie es eigentlich gewesen ist“; s. 19 „Geistesklima“, s. 121 Robert Juette, místo Jütte apod.).

Jako v každé práci i zde nebylo možné uniknout drobným uklouznutím faktografické povahy, a to především v životopisných datech zmiňovaných osobností. Autor se spolehl na fakta uváděná ve starší sekundární literatuře, takže se mu do práce vloudily některé již dávno vyvrácené mýty. Opravu si zaslouží především biografická skeč Tadeáše Hájka, obsahující řadu tradovaných omylů (např. o Hájkově působení u císaře Rudolfa II., nebo jeho studiu u italského učenca Hieronyma Cardana (s. 223)). Obdobná připomínka platí i pro biografii Adama Hubera (s. 258). Jako příhodnější podklady lze doporučit např. Biografický slovník 1. LF, nebo starší Rukověť humanistického básnictví. Nové informace o životě i díle T. Hájka viz Josef Smolka, Postavení Tadeáše Hájka jako lékaře na císařském dvoře, *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 48, 2008, 2, s. 11-32.

Otázky a cíle, na něž se autor zaměřil a jež si v úvodu vytyčil, jsou velmi zajímavé. K jejich dosažení zvolil velmi vhodně interdisciplinární přístup, který umožnil nový pohled na danou problematiku; např. princip recepční estetiky, uplatňovaný při literárněvědném bádání, aplikoval originálně a s úspěchem i na historii. J. Žytek dokázal pro dosažení svých hlavních cílů zpracovat mimořádně velké množství pramenů i sekundární literatury. Na základě jejich interpretace, komparace a analýzy se mu podařilo představit českému čtenáři iatromathematiku jako standardní medicínskou vědu, vymezit její roli v rámci hippokratovsko-galénské humorální teorie a ukázat její význam pro práci raně novověkého lékaře, který ji využíval při stanovení prevence, diagnózy i terapie. Předložená disertace je ucelenou monografií o astrologické medicíně a lze říci, že může být s drobnými úpravami ihned nabídnuta kterémukoliv renomovanému nakladatelství. Za zvážení by stál i překlad celé práce (nebo aspoň vybraných částí) a vydání v zahraničí.

Na závěr pouze shrňme, že vytčené cíle byly nejen splněny, ale překročeny, a disertace je pro své nesporné kvality doporučena k doktorské obhajobě.

14.12.2021

